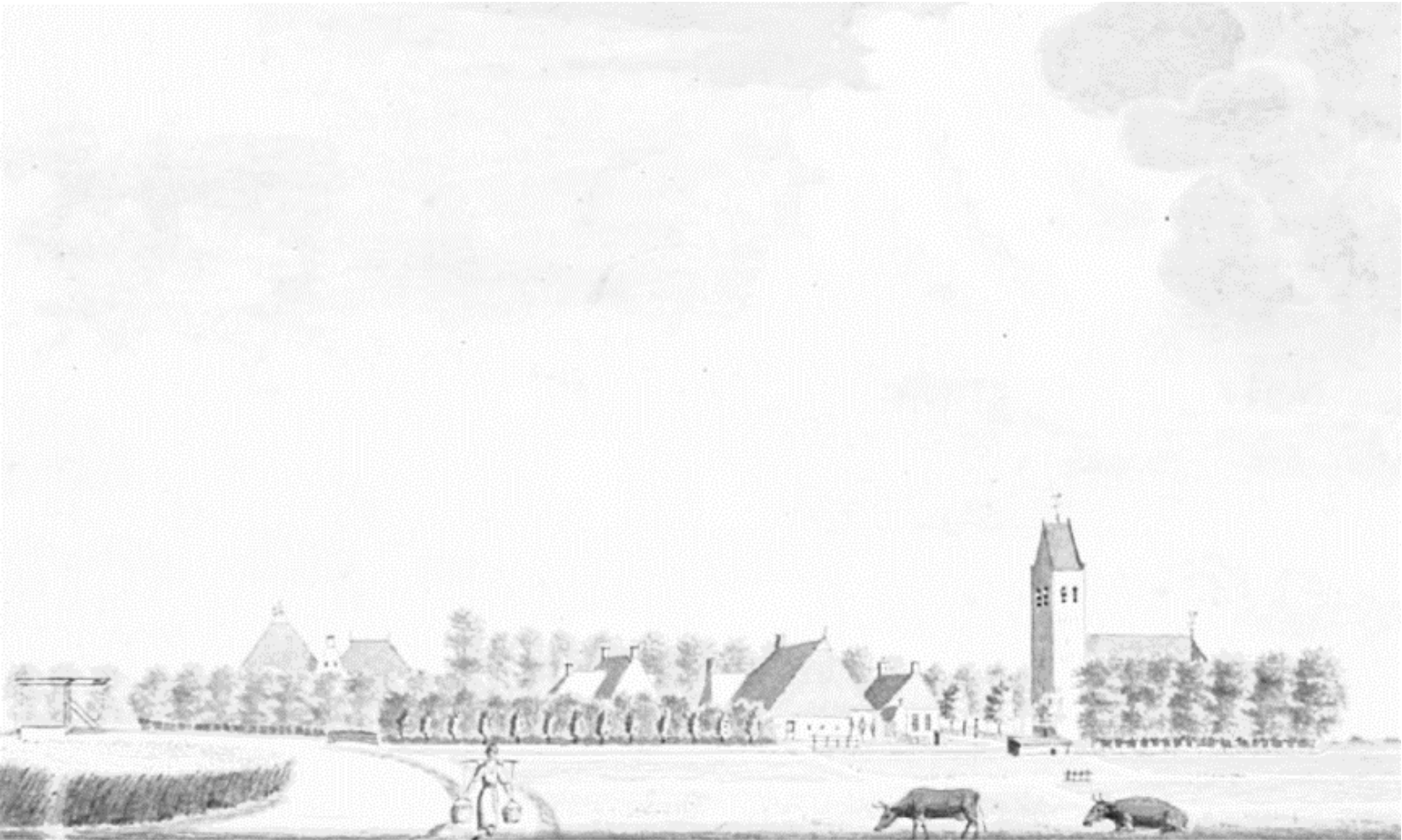

‘Eene boerehuizinge aan de Far’

Het verhaal van een stelpboerderij in Jutryp aan de hand van
archiefstukken van het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân, 1700-1923

Inhoud

1. De ligging van de boerderij	4
2. Eigenaarsgeschiedenis aan de hand van floreenkohieren	5
3. Het leven op de Rudolphi boerderij in de achttiende- en negentiende eeuw	11
Speciën kohieren	11
Belastingregister plezierrijtuigen en jachten.....	12
Staat van veehouders in Wymbritseradeel	13
Kohieren van de hoofdelijke omslag	13
4. De herbouw van de Rudolphi boerderij	14
Herbouw van 1873	14
Herbouw van 1923.....	18
Lijst van geraadpleegd materiaal	21

Afbeelding voorpagina:

H. Bouwman, P. Bouwman, *Gezicht op Jutrijp*, circa 1780, pen en penseel in inkt, Fries Museum, Leeuwarden.

Inleiding

‘Geeft met verschuldigden eerbied te kennen de ondergeteekende P. Peereboom, dat hij voornemens is een gebouw te doen oprichten te Jutrijp, ter vervanging van een boerehuizinge en schuur aldaar, dat dit gebouw zal worden bestemd tot boerebedrijf en woning en dat de bouwmeester van dit werk is Hendrik Hendriks Kramer.’¹

Bovenstaand citaat is afkomstig uit een verzoekschrift uit april 1912. Deze heeft betrekking op een boerderij in Jutrijp, die men op dat moment al voor de tweede keer in 39 jaar tijd wilde herbouwen. Het zou niet de laatste keer zijn. De boerderij kent een interessante geschiedenis. Het pand is in de afgelopen 223 jaar gesloopt, herbouwd, nogmaals afgebroken, weer opgebouwd, afgebrand en vervolgens weer uit de as herrezen. De boerderij bestaat nog steeds en staat aan de Riperwei in Jutrijp. Eerder werd deze voorafgegaan door een stelpboerderij en twee kop-hals-romp boerderijen. De zathe die voor 1873 op het terrein stond werd meer dan honderd jaar bewoond door de welgestelde boerenfamilie Rudolphi. De Rudolphi's speelden in de achttiende- en negentiende eeuw een belangrijke rol bij het grondbezit in en rond Jutrijp, alsmede bij de hervormde kerk van dit dorp.

De geschiedenis van de Rudolphi's in Jutrijp begon in 1740, toen Rudolphus Joanis Rudolphi (1714-1781) zich in het dorp vestigde en daar dominee werd. Rudolphi en zijn vrouw betrokken in 1755 de zogeheten Kleine Kerkzathe in Jutrijp. Het adres waar deze zathe stond is tegenwoordig Riperwei 22. Ernaast, op het huidige adres Riperwei 26, bevond zich de boerderij die in dit boekje centraal staat. Laatstgenoemde raakte pas in de jaren 1770 verbonden aan de familie Rudolphi, toen Johannes Rudolphi (1751-1831) trouwde met de boerendochter van de bureu. Zodoende werd de Kleine Kerkzathe verruild voor het naastgelegen pand. Deze bleef meer dan honderd jaar het hoofdkwartier van de Rudolphi's in Jutrijp. Het bouwwerk stond op een groot stuk land, waarvan het merendeel aan de overkant van de Far lag (nu de Sânsleat). Via een ophaalbruggetje kon men de weilanden aan de overkant van het water bereiken. Op steenworp afstand lagen de kerk van Jutrijp, de school en de pastoriewoning.²

Op de voorpagina van dit boekje staat een tekening van het uitzicht op Jutrijp in de achttiende eeuw, die wordt bewaard door het Fries Museum. Van links naar rechts laat de schets het volgende zien: het ophaalbruggetje, de Rudolphi boerderij (met hoog dak en voorgevel), daarachter de Kleine Kerkzathe, vervolgens de pastoriewoning met tuin, een boerderij, de school en de kerk van Jutrijp. Wat is er bij het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân te vinden over de zathe in kwestie en diens eigenaren? In dit boekje wordt aan de hand van archiefstukken het verhaal van deze boerderij verteld.

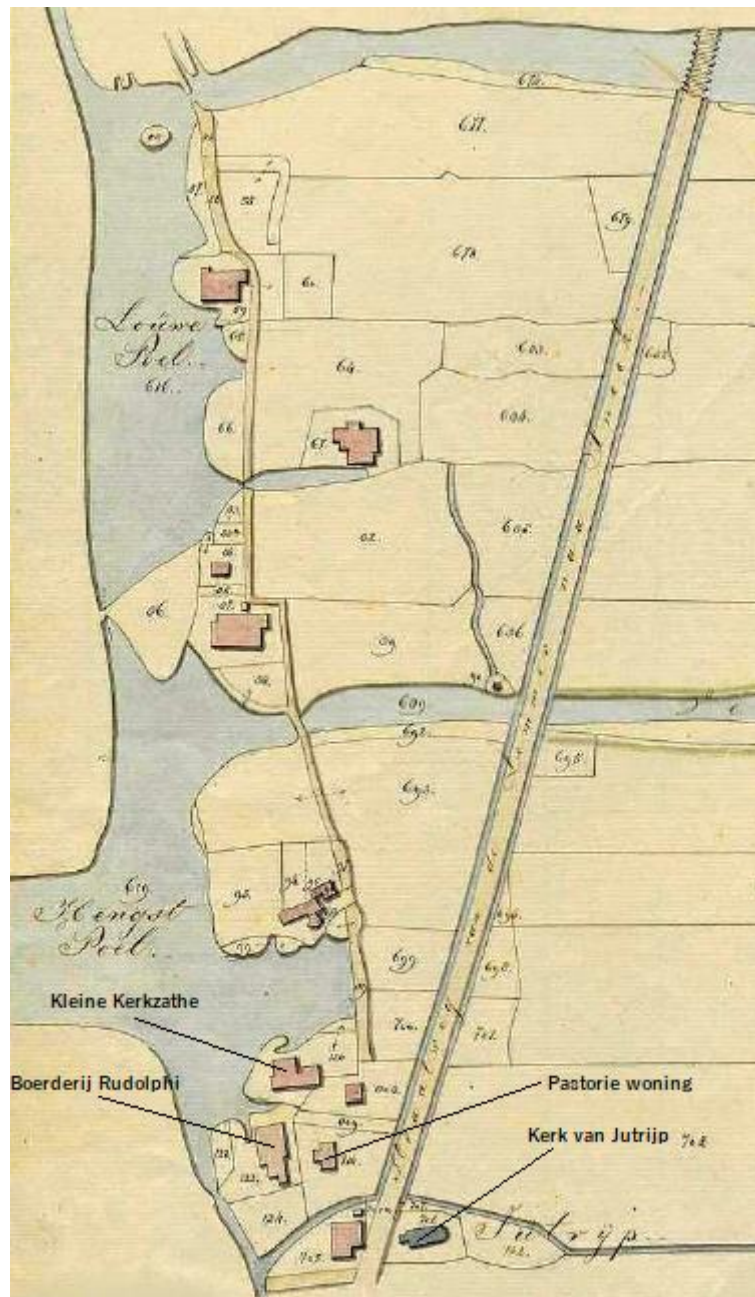
Ruby de Vries, Bolsward, 8 februari 2023

¹ Gemeentearchief Súdwest-Fryslân (Ga SwF), Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1353, Bouwvergunningen 1912, Bouwvergunning no. 17 1912.

² Symen Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp* (2022), 2-3.

1. De ligging van de boerderij

Alvorens de resultaten van het archiefonderzoek te presenteren, is het eerst handig om te weten hoe de situatie er vroeger uitzag in Jutrijp. Op onderstaande afbeelding is een kadastrale kaart van 1848 te zien, waarop de ligging van de boerderijen is te zien.

Afbeelding 1

Kadastrale kaart van 1848 met daarop de boerderijen in Jutrijp

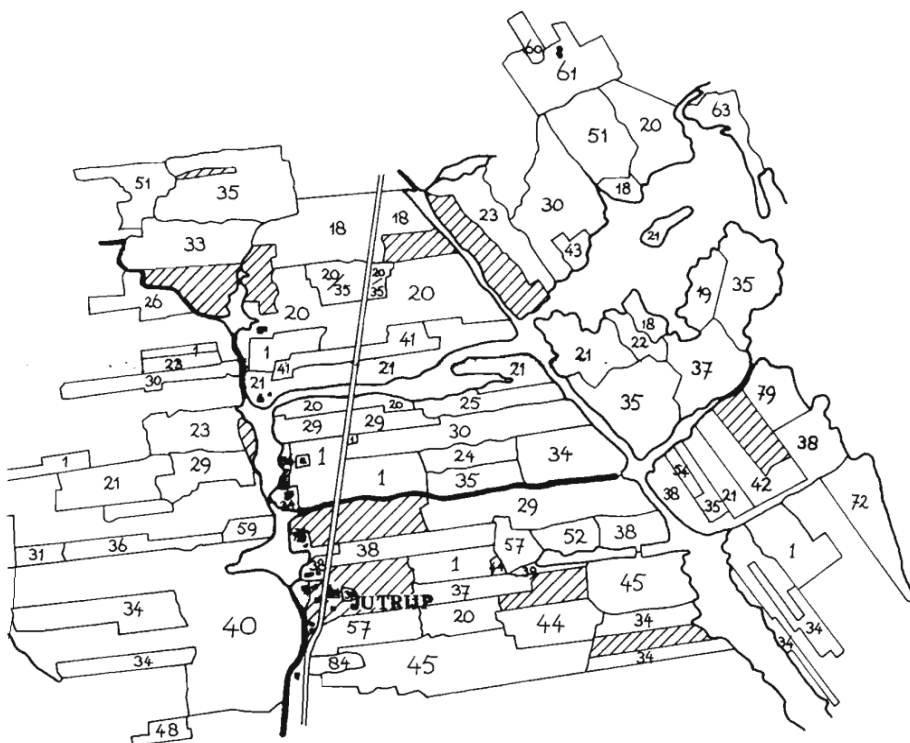
De boerderij die in dit onderzoek centraal staat en bekend is geworden als de zathe van de familie Rudolphi staat aan de linkerzijde van het kaartje, vlak onder de boerderij die destijds werd aangeduid als de 'Kleine Kerkzathe'. Zoals reeds is beschreven in de inleiding, woonden de Rudolphi's aanvankelijk op de Kleine Kerkzathe. Pas in de jaren 1770 ging de naastgelegen boerderij de hoofdrol spelen in het

leven van de Rudolphi's in Jutrijp. De meest noordelijke boerderij op dit kaartje is overigens vanaf een later tijdstip ook bewoond geraakt door leden van de familie Rudolphi.

2. Eigenaarsgeschiedenis aan de hand van florenkohieren

De oudste stukken met betrekking tot de eigenarengeschiedenis van de Rudolphi boerderij in Jutrijp zijn de florenkohieren. In de grietenij Wymbritseradeel is men in 1700 begonnen met het opstellen van deze boeken. Om de tien jaar werden alle grondstukken in het dorp erin opgesomd, al dan niet met een boerderij erop. Zowel de eigenaren, gebruikers als huurwaarde van de percelen werden genoteerd. Als een zathe werd verpacht, dan was de gebruiker iemand anders dan de eigenaar. Woonde de eigenaar zelf op de boerderij, dan waren eigenaar en gebruiker dezelfde persoon.

De florenkohieren stammen uit de tijd vóór de invoering van het kadaster (in 1832), maar ook in prekadastrale tijden werd voor de percelen in en rond de Friese dorpen een nummering gehanteerd. Deze nummering werd in veel kohieren met betrekking tot vastgoed gebruikt, waaronder de florenkohieren. Om het nummer van een grondstuk in prekadastrale tijden te achterhalen moet de *Prekadastrale Atlas fan Fryslân* worden ingezien. De verschillende delen van deze atlas zijn te raadplegen bij Tresoar. Ze zijn echter ook online te vinden. Ze kunnen in dat geval worden gedownload als pdf-bestanden. In deel 12 van de *Prekadastrale Atlas fan Fryslân* is de prekadastrale kaart van het dorp Jutrijp opgenomen. Deze ziet er als volgt uit:

Afbeelding 2

De prekadastrale kaart van Jutrijp in de Prekadastrale Atlas fan Fryslân

Op de bovenstaande kaart zijn heel wat gronden rondom het dorp Jutrijp te zien. Het stuk land waarop de Rudolphi boerderij was gelegen droeg het nummer 40. Een omvangrijk grondstuk, waarvan het merendeel aan de overkant van de Far lag en te bereiken was via een ophaalbruggetje. Met nummer 40 kan de Rudolphi boerderij eenvoudig worden opgezocht in elk floreenkohier van Wymbritseradeel. Zo kan telkens worden achterhaald wie in een bepaald jaar de eigenaar en gebruiker waren, hoeveel de huurwaarde van het grondstuk bedroeg en wat de omvang was.

Het eerste floreenkohier waarin de landerijen in en rondom Jutrijp worden opgesomd dateert van 1700 en bevindt zich in het archief van de grietenij Wymbritseradeel. Als eigenaar van de boerderij wordt een zekere Sytse Jelles tot Sneek vermeld. Hij was kuiper in diezelfde stad. Kuipers maakten destijds houten tonnen, vaten en dergelijke. In het floreenkohier van 1728 wordt hij nog steeds als bezitter aangemerkt. Hij woonde zelf niet op de zathe, maar verpachtte het voortdurend aan anderen. Over deze persoon is verder niets te vinden. Grondstuk nummer 40 was het enige perceel dat hij in de periode 1700-1728 bezat in Jutrijp. In het floreenkohier van 1738 duikt een zekere Beern Jelles tot Sneek op als eigenaar van de zathe. Vermoedelijk was Beern Jelles tot Sneek familie van de eerder genoemde Sytse Jelles. Ook over hem is geen nadere informatie gevonden. De floreenkohieren geven aan dat hij de boerderij continu verhuurde. Ten tijde van het floreenkohier van 1748 was Beern Jelles tot Sneek al overleden, want dit kohier vermeld zijn erfgenamen als de bezitters van het pand.³

Eind 1753 verhuisden Louw Tjeerds (1711-?) en zijn vrouw Reinskjen Gerbens naar Jutrijp, waar zij de boerderij op grondstuk 40 kochten. Ze gingen ook in het pand wonen. Gerbens was een boerendochter uit Oppenhuizen en Louw Tjeerds kwam uit Uitwellingerga. Hij werd zowel kerkvoogd als boer in Jutrijp. De meerderheid van de inwoners van het dorp waren hervormd. Het echtpaar kreeg tenminste één kind: een dochter genaamd Afke Louws (1755-1826). Pal naast hen, op de zogeheten Kleine Kerkzathe, woonde sinds 1755 het gezin Rudolphi. De vader van dit gezin, Rudolphus Joanis Rudolphi (1714-1781), was niet alleen boer maar ook dominee in het dorp.⁴ Hij had verscheidene dochters, maar ook een zoon genaamd Johannes Rudolphi (1751-1831). Deze trad in 1772 in het huwelijk met zijn buurmeisje Afke Louws. Het laatste floreenkohier waarin haar vader Louw Tjeerds als eigenaar van de zathe wordt genoemd is het kohier van 1778. In de tijd dat Louw Tjeerds eigenaar was van de zathe, had hij alleen grondstuk 40 in zijn bezit, ofwel zijn eigen woonadres.⁵

Johannes Rudolphi en Afke Louws bevonden zich vanaf eind jaren 1770 beide op de boerderij waar zij was opgegroeid: nummer 40. Zij kregen er dertien kinderen.⁶ Vanaf het moment dat hij met Afke Louws in het huwelijk trad, verschaftte Johannes Rudolphi zich steeds meer grond in en om Jutrijp. Op onderstaande kaartjes is de ontwikkeling van zijn grondbezit in de periode 1788-1828 te zien. Deze kaartjes zijn vervaardigd op basis van de floreenkohieren van Jutrijp, uit het archief van de grietenij Wymbritseradeel. De Rudolphi-boerderij wordt hierop telkens aangegeven met een rood pijltje.

³ Gemeentearchief Súdwest-Fryslân (Ga SwF), Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 80 t/m 85, Floreenkohieren van Jutrijp 1700-1748.

⁴ Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 2.

⁵ Ga SwF, Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 86 t/m 88, Floreenkohieren van Jutrijp 1758-1778.

⁶ Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 3-4.

Afbeelding 3

Grondbezit van Johannes Rudolphi in en rond Jutrijp, 1788

Afbeelding 4

Grondbezit van Johannes Rudolphi in en rond Jutrijp, 1798

Afbeelding 5
Grondbezit van Johannes Rudolphi in en om Jutrijp, 1818-1828

In 1828 had Johannes Rudolphi zich zoveel grondstukken in en rond het dorp verschaft, dat hij nagenoeg evenveel land bezat als de kerk van Jutrijp. Hij had ook nog twee boerderijen in Jutrijp gekocht. Eén daarvan stond op het huidige adres Binnenpaed 12 en werd bewoond door zijn oudste zoon Louw Johannes Rudolphi (1774-1839) en zijn gezin. Op afbeelding 1 is dit de meest noordelijk gelegen zathe. Louw Johannes Rudolphi erfde deze boerderij toen zijn vader Johannes Rudolphi in 1831 overleed. De Rudolphi-boerderij aan de Far kwam toen in handen van hun jongste zoon Tjeerd Johannes Rudolphi (1798-1853).⁷

Tjeerd Johannes Rudolphi was boer, kerkvoogd, lid van de grietenijraad van Wymbritseradeel en vanaf de invoering van de Gemeentewet van 1851 lid van de gemeenteraad. Hij was in 1827 getrouwd met een domineesdochter.⁸ Het florenkohier van 1838 laat zien dat Tjeerd Johannes Rudolphi dat jaar een stuk minder grondstukken in en rondom Jutrijp bezat dan zijn vader in de decennia daarvoor. Op onderstaande afbeelding is het landbezit van Tjeerd Johannes Rudolphi te zien in het jaar 1838.⁹

⁷ Ga SwF, Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 89 en 90, Florenkohier van Jutrijp 1788-1798; Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1095, 1097 en 1099, Florenkohieren Jutrijp 1818-1838.

⁸ Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 7.

⁹ Ga SwF, Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1099, Florenkohier van Jutrijp 1838.

Afbeelding 6

Grondbezit van Tjeerd Johannes Rudolphi in en rond Jutrijp, 1838

In 1843 was Tjeerd Johannes Rudolphi betrokken bij het besluit om de zadeldaktoeren van de kerk van Jutrijp te vervangen door een spitse toren. Kennelijk hadden de kerkvoogden, waaronder Tjeerd Johannes Rudolphi, veel geld te besteden voor het moderniseren van Jutrijp. In 1836 hadden ze de kerk al voorzien van een fraai orgel. Nu was de kerktoren aan de beurt. Tegelijkertijd werden ook een nieuwe school en onderwijzerswoning gebouwd. Alles werd betaald uit het kerkfonds. Op 5 juni 1844 werd de eerste steen van de spitse kerktoren gelegd door grietman Sjuck van Welderen, baron Rengers. Deze was die dag te gast op de Rudolphi-boerderij. Opvallend is dat de kerkvoogden zelf zorg droegen voor de bouw van de toren. Bij de legging van de eerste steen was de grietman zelfs in metselaarstenuue naar het dorp gekomen. In het nabijgelegen dorp Hommerts werd in dezelfde tijd een nieuwe toren opgetrokken, maar deze klus werd door de grietenij aanbesteed.¹⁰

Tjeerd Johannes Rudolphi overleed in april 1853. In een uitgave van de Leeuwarder Courant van 6 mei 1853, die bij het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân wordt bewaard, schrijft zijn echtgenote: 'Mijne dierbare Echtgenoot Tjeerd Johannes Rudolphi, Lid van het Gemeente- Dijk- en Kerkvoogdij-Bestuur, is onder een kortstondig lijden onverwacht bezweken, in het 56ste jaar zijns levens en het 26ste van onze huwelijksvereiniging, waardoor mij een zwaren slag is toegebracht, en ik en mijne vijf Kinderen

¹⁰ A. Algra, *De Historie gaat door Het Eigen Dorp III* (Leeuwarden: Friesch Dagblad, 1957), 267-268, 276.

in eene nieuwe en diepe droefheid worden gedompeld, mij die door dit sterfgeval de kroon van het hoofd is gevallen.’¹¹ Met ‘eene nieuwe en diepe droefheid’ doelt de echtgenote op het overlijden van hun oudste zoon Johannes, op 23-jarige leeftijd, in augustus 1852. Eerder hadden zij ook al meerdere kinderen op jonge leeftijd verloren. De Rudolphi boerderij was door het overlijden van de oudste zoon bestemd geworden voor zoon Johannes Christianus Froeling Rudolphi (1830-1910).¹² In het floreenkohier van 1858 staan zowel hij als zijn broers- en zus vermeldt als eigenaren van de zathe. Van de in totaal elf kinderen die het echtpaar hadden gekregen waren toen nog maar vier in leven.¹³

Na het raadplegen van alle floreenkohieren blijkt dat de omvang en huurwaarde van perceel nummer 40 in Jutrijp in de periode 1700-1758 nooit is gewijzigd. Telkens wordt gesproken over een grondstuk met zathe van in totaal 103 pondematen (ongeveer 37 hectare). De huurwaarde bedroeg continu 21 floreen, 26 stuivers en twaalf penningen.

Afbeelding 7

De spitse kerktoeren van Jutrijp in het jaar 1900, waaraan Tjeerd Johannes Rudolphi in 1844 zijn steentje bijdroeg. Bron: Fotoboek Jutryp-Hommerts¹⁴

¹¹ Ga SwF, Archief van de Leeuwarder Courant, H.P.J Froeling, ‘Mijne dierbare Echtgenoot Tjeerd Johannes Rudolphi,’ in *Leeuwarder Courant*, 6 mei 1853.

¹² Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 8.

¹³ Ga SwF, Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1103, Floreenkohier van Jutrijp 1858.

¹⁴ Fotoboek Jutryp-Hommerts (Easterein: Drukkerij van der Eems, 1994), 25.

3. Het leven op de Rudolphi boerderij in de achttiende- en negentiende eeuw

Diverse bronnen uit het archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel verschaffen een kijkje in het leven op de Rudolphi boerderij in de achttiende- en negentiende eeuw. Het betreft speciën kohieren, registers van de belasting op plezierrijtuigen en jachten, staten van veehouders in het dorp Jutrijp en kohieren van de hoofdelijke omslag uit dit dorp.

Speciën kohieren

In de achttiende eeuw moesten mensen belasting betalen over het aantal koeien en paarden dat ze bezaten, het aantal schoorstenen die ze gebruikten en de hoeveelheid land die ze hadden bezaaid. Deze belastingen noemde men respectievelijk het koegeld, paardengeld, schoorsteengeld en het middel op de bezaaide landen. Tot 1797 moesten welgestelden boven de twaalf jaar tevens het zogeheten hoofdgeld betalen. Iemand was welgesteld als hij of zij een vermogen had van meer dan 600 Carolus gulden. Degenen die minder te besteden hadden, betaalden het halve hoofdgeld. Zodoende geven de speciën kohieren inzicht in de middelen van bestaan van voorouders. Hoe brachten de Rudolphi's het er vanaf in de speciën kohieren van Jutrijp? In het archief van de grietenij Wymbritseradeel zijn speciën kohieren uit de jaren 1759 t/m 1805 te vinden. In verband met de lengte van dit boekje zijn speciën kohieren uit 1761, 1776, 1791 en 1805 geraadpleegd.

In het speciën kohier van 1761 wordt Louw Tjeerds vermeldt als eigenaar van de latere Rudolphi boerderij. Zijn dochter zou in 1772 huwen met buurjongen Johannes Rudolphi, die toen nog met zijn ouders op de naastgelegen Kleine Kerkzathe woonde. Louw Tjeerds, boer en kerkvoogd, bezat volgens het speciën kohier van 1761 de hoeveelheid van negentien koeien, vijf rieren en een paard. Met een rier werd destijds een jonge koe bedoeld. Hoofdgeld moest worden betaald over hemzelf, zijn vrouw Reinskjen en dochter Afke. Dat duidt erop dat het gezin welgesteld was. Tevens werd gebruik gemaakt van anderhalve schoorsteen. In het speciën kohier van 1761 is Louw Tjeerds aangeslagen voor in totaal 45 floreen, twee stuivers en twee penningen. In het speciën kohier van 1776 wordt Reinskjen Gerbens, de weduwe van Louw Tjeerds, vermeld met anderhalve schoorsteen, twintig koeien, drie rieren en een paard. Er moest hoofdgeld worden betaald over de weduwe zelf, haar dochter Afke, diens echtgenoot Johannes Rudolphi en een onbekende bewoner. Het totale bedrag voor 1776 was 48 floreen, twee stuivers en twee penningen.¹⁵

In het speciën kohier van 1791 komen we Johannes Rudolphi tegen als eigenaar van de zathe, met twee schoorstenen, 26 koeien, acht rieren en twee paarden. Er moest hoofdgeld worden betaald over Johannes zelf, zijn vrouw Afke en drie kinderen die ouder waren dan twaalf jaar. Het totale bedrag voor 1791 was 65 floreen en twaalf stuivers, wat veel meer was dan voorgaande jaren. In het speciën kohier van 1805 is Johannes Rudolphi nog steeds eigenaar van de boerderij, met twee schoorstenen, 22 koeien, acht rieren en een paard. Het hoofdgeld was toen reeds afgeschaft. Het totaalbedrag voor 1805 was 44

¹⁵ Ga SwF, Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 139 en 145, Speciën kohieren van Jutrijp 1761 en 1776.

floeren, twee stuivers en twaalf penning, met een verhoging van drie floeren, zestien stuivers en vier penningen.¹⁶

Afbeelding 8

Ids Wiersma, *De koeien op stal zetten*, circa 1903-1934, papier en pen in inkt, Fries Museum, Leeuwarden

Belastingregister plezierrijtuigen en jachten

Uit het belastingregister voor plezierrijtuigen en jachten van Wymbritseradeel uit de periode 1795-1796 en 1802-1805 kan worden afgeleid wie in deze jaren allemaal een koets of boot bezaten in de grietenij. Ook dit zegt iets over de welgesteldheid van personen. Hoe luxer de wagen of het vaartuig, des te meer moest men betalen. De kohieren bevinden zich in het archief van de grietenij Wymbritseradeel.

Wat opvalt in de registers van plezierrijtuigen en jachten in Jutrijp is dat relatief veel inwoners in deze tijd een boot bezaten. Het vaartuig lijkt hier populairder te zijn geweest dan het rijtuig. Een verklaring hiervoor is dat Jutrijp, alsmede het nabijgelegen dorp Hommerts, tot ver in de negentiende eeuw geen goede landverbinding hadden met Sneek en dorpen in de omgeving. Zelfs tussen Jutrijp en Hommerts bestond lange tijd geen weg. Lange tijd verplaatsten de inwoners zich met bootjes en pramen door het waterrijke landschap. Zo kon men toch plaatsen als Sneek en Heeg bereiken.¹⁷

Met betrekking tot Jutrijp wordt alleen een register van plezierrijtuigen en jachten uit de periodes 1795-1796 en 1805-1806 bewaard. Andere jaartallen ontbreken bij dit dorp. In de registers van 1796-1796 en 1805-1806 wordt Johannes Rudolphi genoemd. Hij bezat 'een jagt van 20 voet'. Dit is ongeveer 6,96 meter. Een boot met deze lengte was belast met twee floeren. Bij jachten vanaf 25 voet (7,62 meter) betaalde men in Wymbritseradeel een bedrag van vier floeren. De Rudolphi boerderij bevond zich direct aan het water, zoals de meeste gebouwen in Jutrijp destijds, zodat hij direct in zijn boot kon stappen.¹⁸

¹⁶ Ga SwF, Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 160 en 174, Speciën kohieren van Jutrijp 1791 en 1805.

¹⁷ A. Algra, *De Historie gaat door Het Eigen Dorp III*, 264.

¹⁸ Ga SwF, Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812, inv.nr. 179, Registers van de plezierrijtuigen en jachten in Jutrijp, 1795-1796 en 1805-1806.

Staat van veehouders in Wymbritseradeel

In het archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel worden tevens lijsten van veehouders uit de jaren 1820 bewaard. Hierop staan per dorp het aantal veehouders opgesomd, alsmede het aantal paarden en runderen die zij dat jaar in hun bezit hadden. Zelfs de leeftijd van het vee wordt keurig op de lijst vermeld. Als voorbeeld voor dit boekje is het jaar 1826 gekozen.

Johannes Rudolphi staat in 1826 genoteerd als één van vijftien veehouders in Jutrijp. Wat opvalt is de aantekening achter Rudolphi's naam. Deze luidt: 'geweigerd'. Een aan het archiefstuk toegevoegde notitie, opgemaakt door de grietman van Wymbritseradeel, stelt dat Rudolphi in 1826 als enige in Jutrijp weigerde om zijn runderen en paarden bij de gemeente aan te geven. De reden daarvoor is onbekend. Desondanks staat hij wel op de lijst, met 50 koeien en twee paarden. Uit het stuk blijkt dat er in 1826 slechts één boer was in Jutrijp die meer runderen had dan Rudolphi: Jan Ruurds Velthuis. Een zoon van Johannes Rudolphi komt ook voor in de opsomming van veehouders in het dorp. Louw Johannes Rudolphi wordt vermeld met 38 koeien en twee paarden. In totaal bevonden zich in 1826 in Jutrijp maar liefst 500 runderen. Het totale aantal paarden in dit dorp bedroeg dat jaar 24.¹⁹

Kohieren van de hoofdelijke omslag

Eerder kwam uit diverse bronnen al naar voren dat de Rudolphi's behoorden tot de welgestelde boeren. Met behulp van kohieren van de hoofdelijke omslag uit de negentiende eeuw kan worden nagegaan hoe groot hun vermogen was in vergelijking met andere bewoners van Jutrijp. In het archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel zijn kohieren van de hoofdelijke omslag uit de periode 1827-1921 te vinden. Omdat rekening moet worden gehouden met de lengte van dit boekje, is het jaar 1832 als voorbeeld genomen.

In de kohieren van de hoofdelijke omslag van Jutrijp van het jaar 1832 staan twee Rudolphi's. De eerste is Louw Johannes Rudolphi, de oudste zoon van Johannes Rudolphi en Afke Louws. Hij wordt in het desbetreffende kohier vermeld als boer en werd voor f5,50 aangeslagen. Hij was daarmee de op één na hoogst aangeslagene in het dorp. De oudste boerenzoon bewoonde een boerderij aan de noordkant van Jutrijp. Op afbeelding 1 is dit de meest noordelijk gelegen boerderij. Hij erfde deze boerderij toen zijn vader in 1831 stierf.

In het kohier komt ook de jongste zoon van het echtpaar voor: Tjeerd Johannes Rudolphi. Deze had na het overlijden van zijn vader de Rudolphi boerderij aan de Far geërfd. Hij moest f3,00 betalen. De hoogst aangeslagene van het dorp was de vermogende boer Jan Ruurds Velthuis, met f6,50. In totaal werd in Jutrijp in 1832 f50,00 opgehaald in het kader van de hoofdelijke omslag. Bij het bekijken van enkele andere kohieren kwam naar voren dat leden van de familie Rudolphi continu behoorden tot de vermogende inwoners van het dorp.²⁰

¹⁹ Ga SwF, Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1167, Staat van veehouders in Wymbritseradeel 1826, Jutrijp.

²⁰ Ga SwF, Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1178, Kohieren van de hoofdelijke omslag in Jutrijp 1827-1835.

4. De herbouw van de Rudolphi boerderij

In 1863 was de boerderij in handen van de vier kinderen van Tjeerd Johannes Rudolphi, waaronder zijn zoon Johannes Christianus Froeling Rudolphi, die sinds 1858 boer was op deze zathe en hier woonde met zijn vrouw en kinderen. Ook was hij kerkvoogd in het dorp, hetgeen hij tot 1881 zou blijven. In 1863 hield hij het voor gezien als boer en besloot hij te gaan rentenieren. De Rudolphi boerderij werd vanaf dat jaar verhuurd, maar het echtpaar en hun kinderen bleven wel in Jutrijp wonen. Het ging naar verloop van tijd steeds verder bergafwaarts met het vermogen van de familie. Johannes Christianus moest grote sommen geld lenen. In 1872 kwam de Rudolphi boerderij op naam van zijn broer Hendrikus Philippus Arnoldus Rudolphi (1842-?).²¹

Herbouw van 1873

Hendrikus Philippus Arnoldus Rudolphi is degene die in 1873 de gehele Rudolphi boerderij heeft laten afbreken en herbouwen. Het enige wat hierover is aangetroffen bij het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân bevindt zich in een uitgave van de Leeuwarder Courant van 7 oktober 1873, die hier wordt bewaard. Zie daarvoor afbeelding 9.²² Op afbeelding 10 een foto uit circa 1900-1910 van de in 1873 herbouwde Rudolphi boerderij. Deze foto is ontleend aan een artikel die Symen Schoustra in 2022 schreef over de Rudolphi's. De boerderij is nog acht jaar in het bezit van de familie gebleven. In 1881 werd de boerderij verkocht.²³

Boelgoed van Afbraak
te JUTRIJP.
De Deurwaarder H. KAMSTRA te Sneek zal
Zaterdag den 11 October 1873, 's namiddags 1
uur, op de Hieminge van H. Rudolphi te Jut-
rijp, tegen contante betaling, verkoopen:
Eene partij AFBRAAKGOEDEREN, bestaande
in ongeveer 200 posten oud Hout, Bindtwerk enz.

Afbeelding 9

Fragment uit de Leeuwarder
Courant van 7 oktober 1873.

Afbeelding 10

De Rudolphi boerderij in
Jutrijp, circa 1900-1910.

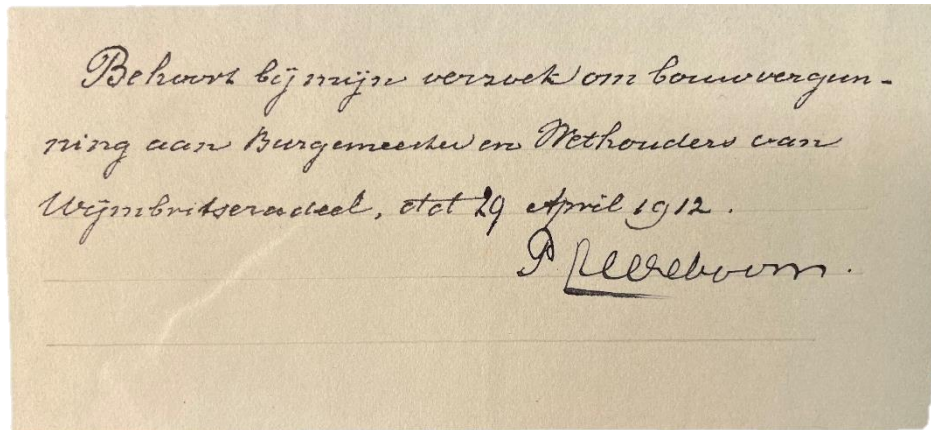
²¹ Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 11-15.

²² Ga SwF, Archief van de Leeuwarder Courant, 'Boelgoed van Afbraak te Jutrijp,' *Leeuwarder Courant*, 7 oktober 1873.

²³ Schoustra, *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*, 22.

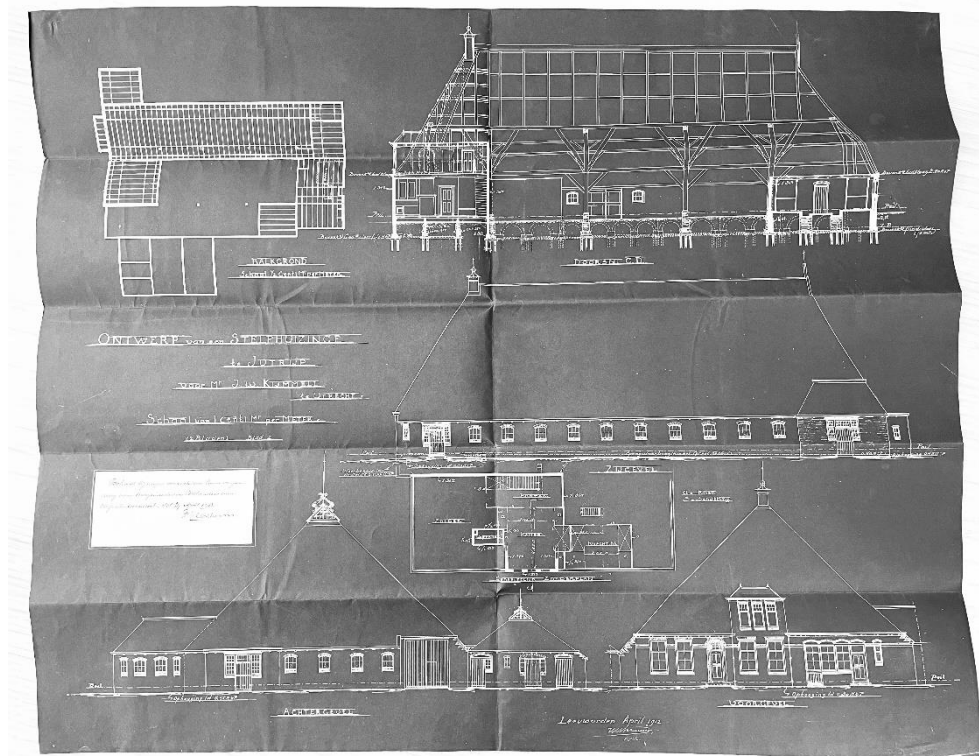
Herbouw van 1912

De boerderij van 1873 kwam in 1881 in handen van de voornamelijk familie Kymmell, meer specifiek Pieter Dirk Kymmell, die het ging verhuren aan de familie Huitema. In 1912 werd de zathe vervangen door een nieuw exemplaar: een door de architect Hendrik Hendriks Kramer ontworpen stelboerderij. In april van dat jaar diende P. Peereboom, lid van de Gedeputeerde Staten van Friesland, het verzoek om een bouwvergunning in bij het College van Burgemeesters en Wethouders. Wat men niet kon vermoeden, is dat het nieuwe pand er slechts elf jaar zou staan. Het hele dossier daarvan bevindt zich bij het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân. Hieronder enkele stukken:

Afbeelding 11

Verzoek van P. Peereboom voor het bouwen van de nieuwe boerderij, 29 april 1912

Afbeelding 12

Tekening van de nieuwe stelboerderij, april 1912

Vrij van zegel, ingevolge
art. 48 der Woningwet.

drie BIJLAGEN.

Ingeschreven
30 April 1912
no. 17/1 JK

Aan
Heeren Burgemeester en Wethouders
der gemeente WYMBRITSERADEEL.

Geeft met verschuldigten eerbied te kennen de ondergeteekende

P. Peereboom beroep lid van de Geel. Staten
wonnende te Leeuwarden van Friesland,

dat hij voornemens is een gebouw te doen oprichten te Jistrup, ter
vervangijng van een boerderij en woonhuis, aldaar;
dat dit gebouw is (zal worden) bestemd tot boerderij en woning;

dat de uitvoerder of bouwmeester van dit werk is Hendrik Hendrik Kramer,
van beroep timmerman te Leeuwarden;

Redenen waarom hij zich met vorigen eerbied en onder overlegging van
de vereischte teekeningen en omschrijving, tot U EdelAchtbaren wendt, met
verzoek hem de vergunning, bedoeld in art. 5 Sub. a der woningwet te willen
verleenen.

't Welk doende enz.

EdelAchtbare Heeren,

Uw Dw. Dienaar,

P. Peereboom.

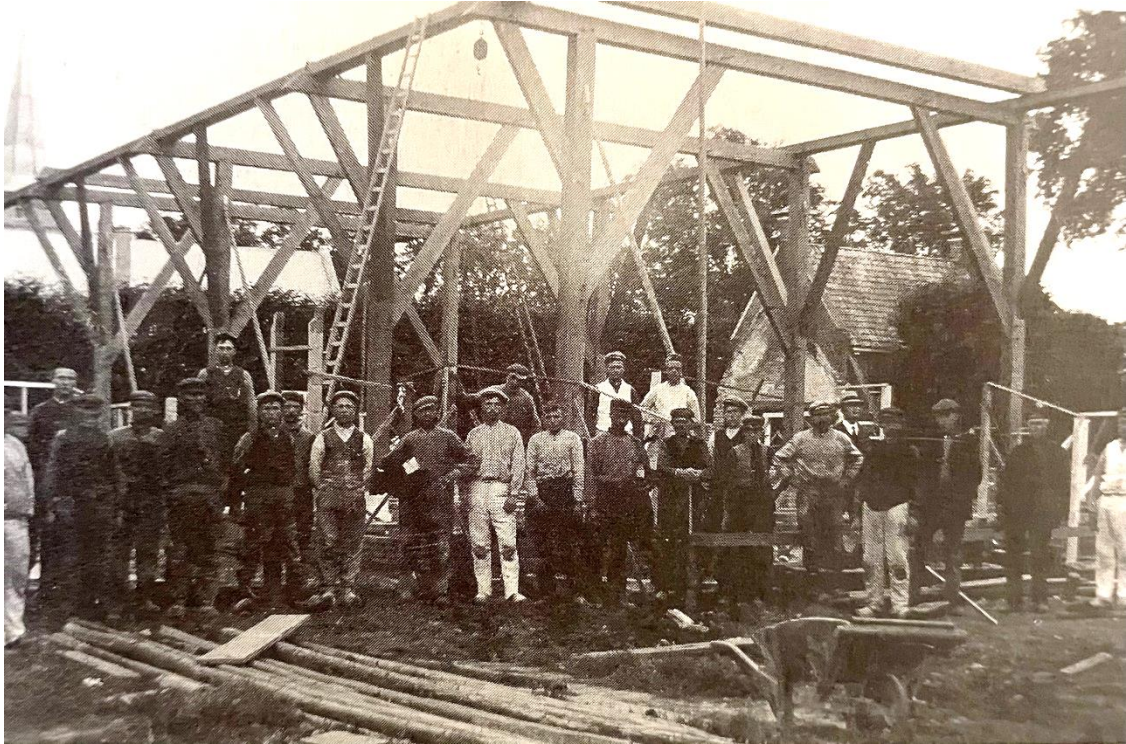
Leeuwarden den 29 April 1912

24

Afbeelding 13

Verzoek om de bouw van de nieuwe stelpboerderij, april 1912

²⁴ Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922, inv.nr. 1353, Bouwvergunningen 1912, Bouwvergunning no. 17 1912.

Afbeelding 14

De nieuwe boerderij in aanbouw in 1912, met op de achtergrond het oude voorhuis van de kop-hals-romp boerderij uit 1873

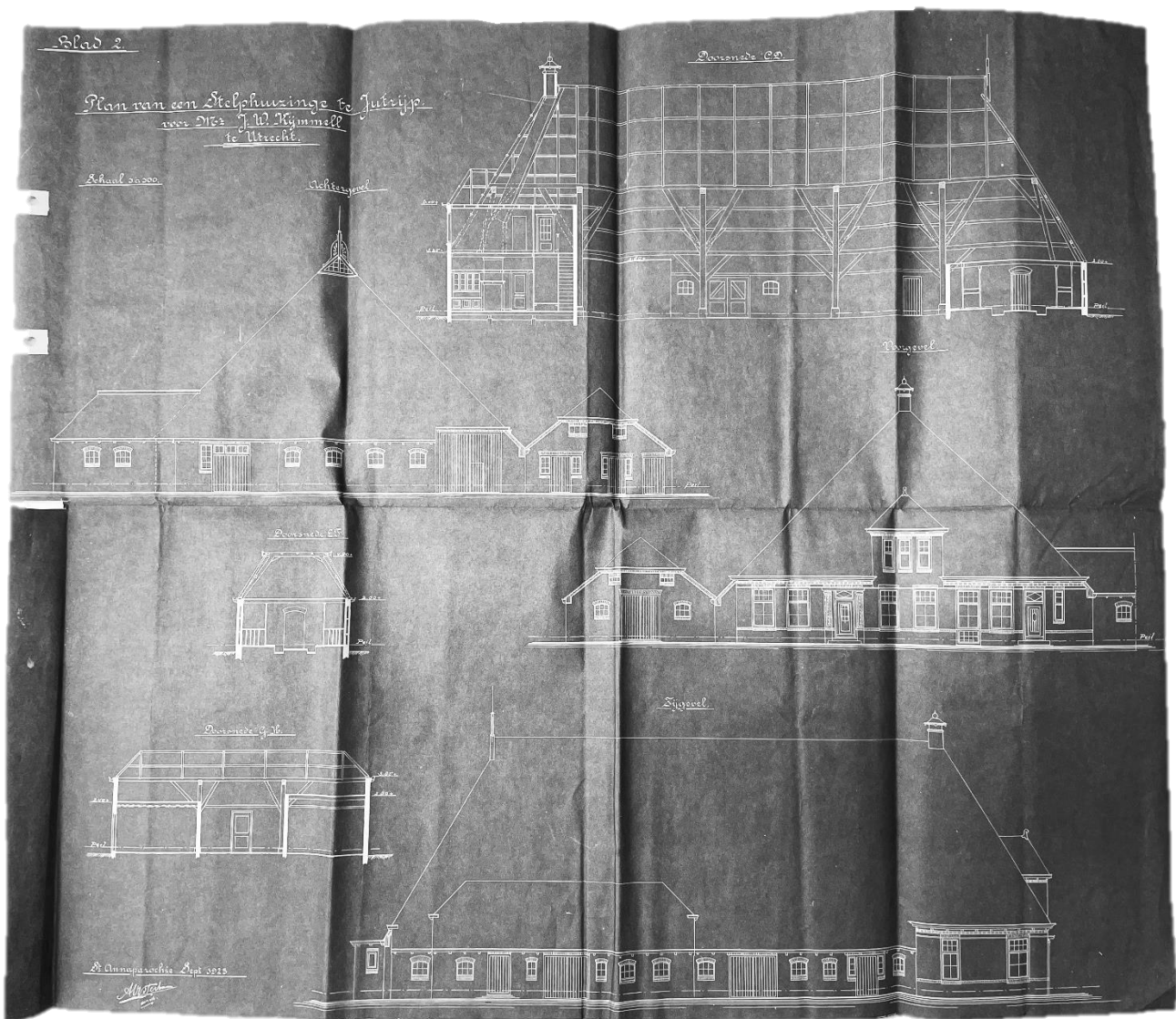

Afbeelding 15

De stelboerderij van 1912, vóór de brand van 1923

Herbouw van 1923

In 1923 werd de nog maar elf jaar oude stelpboerderij volledig in de as gelegd door een brand, die was ontstaan als gevolg van hooibroei. Het pand werd toen al meerdere decennia bewoond door de familie Huitema, die van de ene op de andere dag geen dak meer boven hun hoofd hadden. De toenmalige eigenaar van het bouwwerk, de in Utrecht woonachtige J.W Kymmell, diende in september 1923 meteen een verzoek in voor de bouw van een nieuwe stelpboerderij. Het gebouw werd nog voor het einde van het jaar gerealiseerd. Het dossier met bouwvergunning, bouwtekeningen en verdere details wordt net als het bouwplan van 1912 bewaard bij het Gemeentearchief Súdwest-Fryslân. De taak om de afgebrande boerderij op vrijwel identieke wijze na te bouwen werd uitbesteed aan architect A. Oosterbaan in Sint Annaparochie. Hieronder enkele fragmenten uit het dossier:

Afbeelding 16

Bouwtekening voor het op vrijwel identieke wijze nabouwen van de afgebrande stelpboerderij in Jutrijp, september 1923. Wat opvalt is dat de dakkapel in dit ontwerp een puntedak heeft.

29
No. 14

Vrij van zegel, inge-
volge art. 48 der
Woningwet.

Ingekomen den 29/9. 1923.

Verzonden den 29/9 1923.

bijlagen.

A A N

HEEREN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

der gemeente WYMBRITSERADEEL.

Geeft met verschuldigde eerbied te kennen de onder-
geteekende ~~A. D. D. D. D.~~ *elb. J. W. Kymmell*
beroep *architect*, wonende te *W. D. D.*
dat hij voornemens is een gebouw *op te richten op*
gebied in de plaats van een afgebrand gebouw
dat dit gebouw is (zal worden) bestemd tot *boerderij*

dat de uitvoerder of bouwmeester van dit werk is *Gebr. e. A. en*
P. v. d. Lee van beroep *aannemers* te *Ennek*.

Redenen waarom hij zich met vorigen eerbied en onder over-
legging van de vereischte teekeningen en beschrijvingen, tot U
wendt, met verzoek hem de vergunning, bedoeld in art. 5 sub. a der
Woningwet te willen verleen.

Hoogachtend,

Edelachtbare Heeren,

Uw Dw. Dienaar

J. W. Kymmell
architect

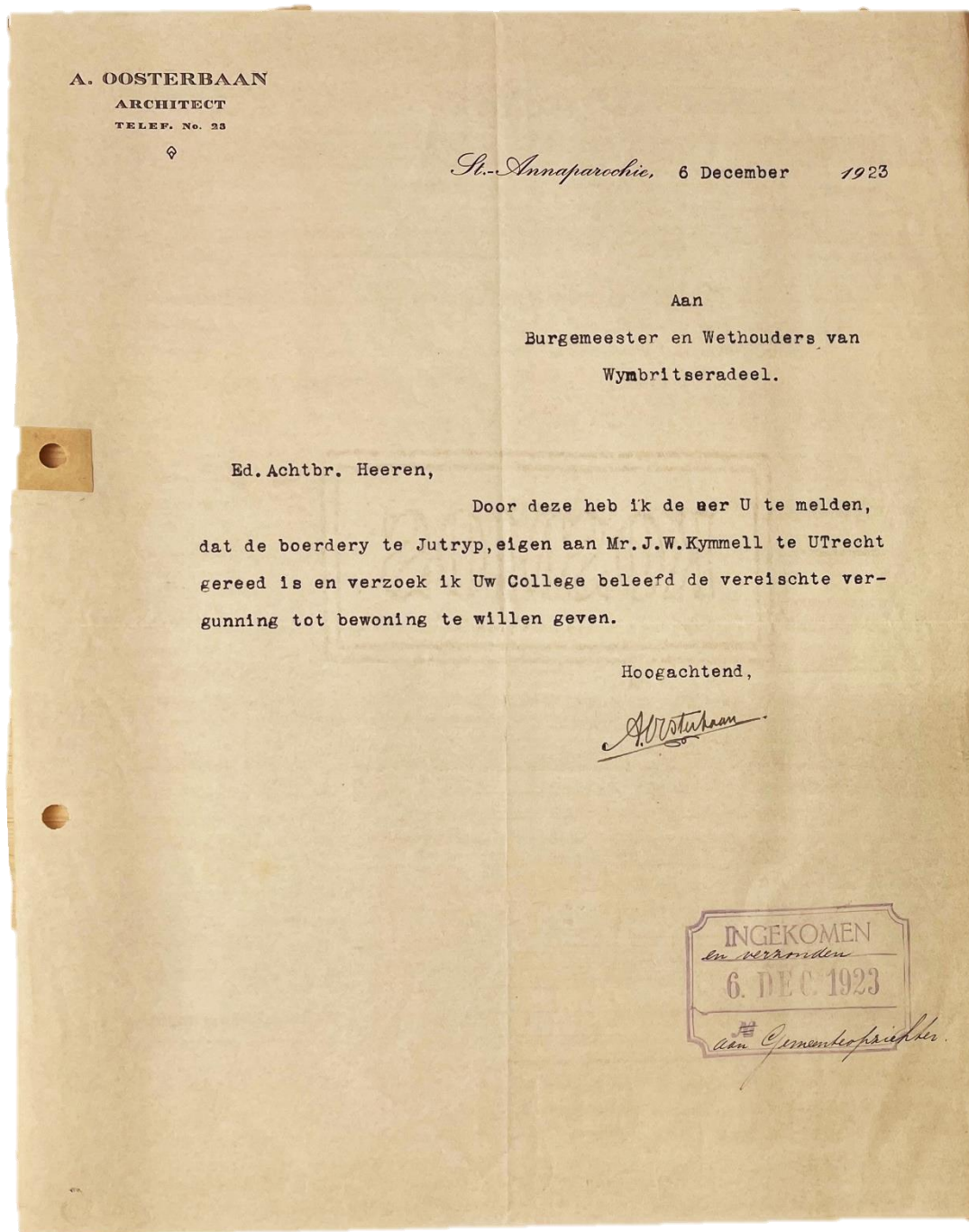
Edmaparochie den 24 September 1923.

Welke is de begroetings- of aanneemsom?

335.00.

Afbeelding 17

Verzoek van J.W. Kymmell voor het bouwen van een nieuwe stelpboerderij, september 1923

Afbeelding 18

Brief van architect A. Oosterbaan, waarin hij meldt dat de stelpboerderij in Jutrijp af is. December 1923

²⁶ Ga SwF, Archief van de gemeente Wymbritseradeel 1923-1983, Bouwvergunningen Wymbritseradeel 1923-1934 Hommerts-Nijhuizum, Bouwvergunning voor de bouw van een stelpboerderij in Jutrijp, september-december 1923.

Lijst van geraadpleegd materiaal

Archieven

Gemeentearchief Súdwest-Fryslân

Archief van de grietenij Wymbritseradeel tot 1812

- inv.nr. 80 t/m 85, Floreenkohieren van Jutrijp 1700-1748
- inv.nr. 89 en 90, Floreenkohier van Jutrijp 1788-1798
- inv.nr. 139 en 145, Speciën kohieren van Jutrijp 1761 en 1776
- inv.nr. 160 en 174, Speciën kohieren van Jutrijp 1791 en 1805
- inv.nr. 179, Registers van de plezierrijtuigen en jachten in Jutrijp, 1795-1796 en 1805-1806

Archief van de grietenij- en gemeente Wymbritseradeel 1816-1922

- inv.nr. 1095, 1097 en 1099, Floreenkohieren Jutrijp 1818-1838
- inv.nr. 1103, Floreenkohier van Jutrijp 1858
- inv.nr. 1167, Staat van veehouders in Wymbritseradeel 1826, Jutrijp
- inv.nr. 1178, Kohieren van de hoofdelijke omslag in Jutrijp 1827-1835
- inv.nr. 1353, Bouwvergunningen 1912, Bouwvergunning no. 17 1912

Archief van de Leeuwarder Courant

- Froeling, H.P.J. 'Mijne dierbare Echtgenoot Tjeerd Johannes Rudolphi.' *Leeuwarder Courant*. 6 mei 1853
- 'Boelgoed van Afbraak te Jutrijp.' *Leeuwarder Courant*. 7 oktober 1873

Archief van de gemeente Wymbritseradeel 1923-1983

- Bouwvergunningen Wymbritseradeel 1923-1934 Hommerts-Nijhuizum, Bouwvergunning voor de bouw van een stelpboerderij in Jutrijp, september-december 1923

Gedrukte bronnen

- Algra, A. De Historie gaat door Het Eigen Dorp III. Leeuwarden: Friesch Dagblad, 1957.
- Fotoboek Jutryp-Hommerts. Easterein: Drukkerij van der Eems, 1994.
- Schoustra, Symen. *De Rudolphi-boerderij te Jutrijp*. 2022.

